

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 4, Article Number: 4C0020

HUMANITIES

Received: July 2009
Accepted: September 2009
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2009 www.newwsa.com

Figun Dinçer
Uludag University
figun@uludag.edu.tr
Bursa-Turkey

GERÇEKÇİ VE DOĞALCI AMERİKAN YAZARLARDA CHICAGO

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, on dokuzuncu yüzyılın sonlarından başlayıp, yirminci yüzyılın ilk yarısına kadar olan dönemde, Amerika Birleşik Devletleri'nde sanayileşme ve kentleşmenin getirdiği sorunların, Chicago kentini merkez alarak entelektüel ve sanatsal akım olan Gerçekçi ve Doğalcı yazarlar tarafından nasıl yansıtıldığını incelemektir. Kent yaşamının toplumsal ve bireysel boyutlarda getirdiği ruhsal ve ahlaksal çöküntülerin irdelenmesi amaçlanırken, bu yazarların Chicago'ya bakışını daha iyi anlamak için, gerçekçi ve doğalcı anlayışlarının içeriğine de bakılmıştır. Henry Blake Fuller, Hamlin Garland, Frank Norris ve Sherwood Anderson bu amaç için seçilmiş yazarlardır. Chicago kentini eleştirilerinde odak alan eserlerinde, ait oldukları gerçekçi ve doğalcı yaklaşımla anakentin kişileri nasıl etkilediği ortaya çıkarılmıştır. Bu yazarların eserlerindeki karakterler, doğalcılık akımının görüşleri doğrultusunda, karamsar bir kadercilikle açıklanabilecek dış ve iç kuvvetlerin etkisinde kalmışlardır. Kent yaşamının sunduğu maddi imkanların peşinde koşan bu insanlar, ahlaki ve ruhsal çöküntüler yaşamıştır. Kontrol edemedikleri bu kuvvetlerin karşısında savunmasız kalan karakterler, kent yaşamında kaderlerinde ne varsa onu yaşamak zorunda kalmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Gerçekçilik ve Doğalcılık, Kentleşme, Chicago Determinizm, Ruhsal ve Toplumsal Sorunlar,

CHICAGO IN AMERICAN REALIST AND NATURALIST NOVELS

ABSTRACT

This study aims to explore how Realist and Naturalist writers depict the social problems caused by urbanization and industrialization in the USA between the late nineteenth century and the early twentieth century. While aiming to illustrate the psychological and moral corruption of society and consequently the individual due to the urban life, as the intellectual and artistic movements Realism and Naturalism are investigated for a better understanding of the writers' views on Chicago. Henry Blake Fuller, Hamlin Garland, Frank Norris and Sherwood Anderson are the prominent writers selected for this study. That the metropolis affects individuals are found out from realistic and naturalistic perspective in the novels, focusing on Chicago for their social criticism. The characters in these works are observed to have been under the influence of internal and external forces that can be explained by a pessimistic determinism.

Keywords: Realism and Naturalism, Urbanization, Chicago, Determinism, Psychological and Social Problems

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Amerikan edebiyatında Gerçekçilik ve doğalcılık akımı ve toplumsal alt yapısına baktığımızda karşımıza Amerika Birleşik Devletleri'nin sanayi devrimiyle zenginlik ve güç kazandığı bir dönemde yazarların çılgınlıkları duyulur. Bu avazlarda, ekonomideki gelişmelerin yanı sıra düşünce ve bilim dünyasında da gelişmeler yaşanır, bunlar da o dönemdeki yazarların gündemdeki toplumsal olayları değerlendirmelerini etkiler. Doğalcı ve Gerçekçi düşünceyi benimseyen yazarlar, nesnel gerçekleri yazıp, yaşamın acımasız ve kaba yanlarını yansıtır. Topluma uyarlanan Darwin'in kalıtıma ilişkin görüşlerinin etkisiyle, kapitalizmin ve kentleşmenin kucak açtığı güçlü tutkuların pençesinde kıvranan sıradan tipleri ele alıp eserlerinde işlerler. Bu yüzden, kâh anakentlerin para hırsıyla boşuşan iş merkezleri, kâh bu merkezlerin arka sokaklarındaki varoşlar, gecekondu semtleri ve yer altı dünyasını gerçek bir belgesel diliyle iç karartıcı mekânları ve olayları sunarlar. Henry Blake Fuller, Hamlin Garland, Frank Norris ve Sherwood Anderson, bu düşünce ve sanat akımının öngördüğü yöntemleri kullanan yazarlar arasındadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, Amerika'da iç içe geçmiş Gerçekçilik ve Doğalcılık akımları özetle açıklanıp, yazarların seçme eserlerinden örnekler verilerek, Chicago kentindeki yaşamlar incelenecektir. Sosyolojik açıdan yıllardır incelenen kent olgusu ve kentin insanı ne hale getirdiği sorusunun, edebiyat metinlerinde de işlenmesinin ve bunların incelenmesinin, okurlara farklı bir bakış kazandıracağına inanılmaktadır. Henry Blake Fuller, Hamlin Garland, Frank Norris ve Sherwood Anderson'ın seçme eserleri, bu iki akımın yöntemiyle tahlil edilmeye çalışılmıştır.

3. TARTIŞMALAR (DISCUSSIONS)

- **Amerikan Romanında Gerçekçilik ve Doğalcılık Akımına Kısa Bir Bakış (A Brief Discussion of the Realism and the Naturalism in the American Novel)**

Amerika Birleşik Devletleri, sanayi devrimi ile zenginlik ve gücün gelmesi, ülkedeki ormanlar, tarlalar ve madenler gibi tüm doğal kaynakların tahrip ölçüsünde kullanılması, kıtanın, iki büyük okyanus ardındaki düşman ülkelerin korkusu olmadan gelişmesi, bireyselleşmenin artık acımasız noktaya gelmesi, materyalizmin kontrolsüz hale gelmesi, siyasi ve ahlaki çöküntünün olması, bilimin ve icatların gelişmesi kuralı olarak görülmesi, sanatsal ve edebi zevkin değerinin düşmesi ve herkesin anlayacağı hale gelmesi ve bir bakıma mütevazî yaşamın ve kültürel olgunluğun yerini Yaldızlı Çağ'da, (İngilizce sosyolojik karşılığıyla *Gilded Age*'in) şaşalı yaşamın alması, gerçekçilik akımının doğduğu genel toplumsal alt yapının ve dönemin özelliklerinin kısa bir özetidir (Foerster, 1957:941).

Sanayileşmenin ve buna bağlı tüm gelişmelerin ivme kazandığı 1865-1890 yılları arasında toplumda egemen olan bazı değişim ve gelişmeler vardı: milliyetçilik ruhu, hızlı nüfus artışı, sanayileşmeyi hızlandıran makinelerin icadı, kent yaşamı ve iş dünyasıyla ilgili bir uygarlığın doğuşu, yeni bir iyimserliğin ortaya çıkışı, çığırından çıkmış bir bireyselleşme anlayışı. Tüm bunların edebiyat alanına da yansımaları, en alt sınıf insanların yaşamlarıyla ilgili somut gerçeklerle ilgilenme şeklinde kendini gösterdi. Bu eğilimlere evrim teorisinin ve Avrupa gerçekliğinin etkisi de eklendi (Foerster: 942).

1890'lardan yirminci yüzyılın başına doğru yaşanan yıllarda, Amerika'da inanılmaz hızda ve boyutta bir gelişme kaydedildi. Makineleşme, demirin hem sanayide hem de ulaşımda kullanımı,

beraberinde yaşamın değişik alanlarında kolaylıklar getirecek buluşlar, tarımın geçmişe oranla daha fazla ürün verecek düzeyde yapılması Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihine geleceğin temellerini atan gelişmelerin hemen ardından, Darwin'in evrim teorisinin toplumsal olaylara uygulanması anlayışı yaygınlaştı. Bu teori, din ve insanlık doğrularını kökten sarsmış ve bilim, toplum yönetimi ve sistem karşısında ezilmiş gruplar tarafından da oldukça fazla ilgi gördü (Bradbury, 1984:2). Modernleşmenin hız kazandığı, teknolojik evrimin geliştiği ve toplumsal gerginliğin büyük boyutta olduğu ve yeni birçok bilimsel ve toplumsal kuramların ortaya atıldığı A.B.D.'de sanatta da aynı hız ve nitelikte gelişmeler gözlenmiştir. Böylece sanatın her kolunda yeni tarzlar, akımlar ortaya çıkmıştır. Malcolm Bradbury'nin ifadesiyle "Amerika'da plansız kapitalizm, yeni bilim ve gökdelenler ile ülkenin genişi çayırları arasındaki zıtlık", bir başka deyişle, kapitalizm sisteminde ortaya çıkan toplumsal sorunlar, bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel geçmişe göre farklı bir tarzda sanatta ifade edilmiş ve tüm çıplaklığıyla işlenip, çığlıkları kitaplarda yerini bulmuştu.

Bu çığlıkların en fazla duyulduğu yer de yeni bir anakente dönüşen Chicago kenti ve dolayısıyla Chicago kentine kulak veren eserlerdi. Henry Blake Fuller, Hamlin Garland ve Carl Sandburg toplumsal eleştirilerinde Chicago gerçeğini yansıtan yazarlar arasındadır. Ekonomide ki *laissez-faire*, bırakınız yapsınlar, felsefesi, makine çağının ilk yıllarındaki en belirgin özelliği olan, özel yaşamı ve acımasız bireyselleşmesi doğurdu (Jeremy Hawthorn, 1989: 9) Bu bireyselleşmede, hayat, var olma savaşı ve güç ve para için yapılan rekabetten başka bir şey değildi. Fakat buna ulaşmak için de yapılacak şey, öncelikle maddi başarıyı elde etmektir. Bu amacı gerçekleştirmenin en uygun yeri büyük kentlerdi. Yarının daha iyi olacağı umudu sunan büyük kentlerde, 'iş iştir' (*business is business*) anlayışı, insanları geleneksel ve dini doğrulardan uzaklaştırmıştı. Hatta güç ve parayı ezilen sınıfın sırtından elde eden zengin bir adam - bir başka deyişle mücadele kahramanı-, vicdanını rahatlatma ihtiyacı duyduğunda, bunu hayır kurumlarına yüklü bağışlar yaparak gideriyordu. Böylelikle hem kendini rahatlatıyor, hem de kendi sınıfındaki insanların gözünde saygınlık kazanıyordu. Bu örnekteki zengin olmayı başarmış bir insan gibi Yıldızlı Çağ'ın tüm bireysel düşünceye sahip insanları, yaşamla yalın gerçekçi bir şekilde ilgilenen, hayatı tüm duygulardan uzak, olanca doğal gerçekleriyle ele alan katı düşünceli insanlardı. Bu da, amaçlanan yolda ilerleyebilmek için 'uygulamada, hilekârlık, ahlaksızlık, yalancılık, rüşvet, hırsızlık' demektir (Foerster: 947).

Bireyselleşme bilimden de destek geldi. Bilim, Yıldızlı Çağ'ın anahtarıydı ve yaşamı, yaşam tarzını ve fikir hayatını değiştirdi. Bilim, en üst düzeyden sokaktaki adama kadar, farklı şekilde de olsa, herkesi ilgilendiriyordu. Sokaktaki adama göre bilim, ekonomik yönden ilerleme anlamı taşıyordu. Bu da, emeğin tasarrufu, üretimin artışı, mesafelerin yakınlaşması, günlük yaşamın detaylarında rahatlık ve sağlık konularında bir dizi teknolojik buluş demektir. Özellikle kentlerde, bilimin gücü ve değerinin somut kanıtları geleneksel değerleri, ahlaki ve dini kuralları sarstı. Buna bir de evrim teorisi eklenince din ve bilim arasındaki çekişme arttı ve sonunda bilimin üstünlüğü sona erdi. İnsanın doğası, doğadaki yeri ve yaşamın kendisi, bu kuram doğrultusunda sorgulandı. Özellikle büyük kentlerde yaşayan insanlar, evrim teorisinin terimleriyle düşünmeye başladılar, çünkü vahşi kapitalizmin varoş insanları üzerindeki etkileri, bu kuramı, özellikle de Herbert Spencer'in 'Sosyal Darwinizm' adlı kuramındaki toplumda, vahşi doğada olduğu gibi güçlü olanın yaşadığı, kazandığı düşüncesini, pratikte de doğrular nitelikteydi.

Böylece, kökünü Avrupa düşünce dünyasından ve mimetik kuramın modern dünyaya uygulanmasından alan gerçekçilik akımı, 1870'li yılların başında Amerikan edebiyatında ortaya çıktı ve amacı hayatın gerçeklerini olduğu gibi yansıtmaktı. Önde gelen isimleri Mark Twain, William Dean Howells ve Henry James oldu. Fakat Foerster'in sorduğu gibi, gerçek nedir, en gerçek olan nedir? İnsanlık tarihinde sanat, bilim, felsefe çerçevesinde bu soru sorulmuş ve her dönemde, içinde bulunulan şartlar gereği farklı yanıtlar alınmıştır. Foerster'a göre (1952);

Püritenler tabiat-üstü bir gerçeğin, kişisel bir Tanrı ve Şeytanın, insan ruhunun derin etkisindeydiler; neoklasik dönemde insanlar bu kavramdan uzaklaşıp tabiatın düzeni ile ahenk içindeki güvenilir bir insan aklına inanmaya yöneldiler ve aklı aşağılayan romantiklerse duyuş, imgelem, sembolizm yoluyla ideal bir gerçeği aradılar. Şimdi de gerçekçiler romantik hayat görüşünü gerçek-dışı diye reddedip, yerine kendi gerçeklik kavramı diye, modern bilimin sabırlı ve başarılı bir şekilde araştırmakta olduğu gerçek deneyim dünyasını önerdiler.

Jane Benardete, *American Realism* adlı kitabında (1972:9) gerçekçilik tanımını en basit anlatımla şöyle yapıyor: 'hayatın doğru ve gerçek bir kaydı'. Benardete de, Foerster gibi, gerçekçilik tanımının beraberinde bazı sorunları getirdiğini öne sürer. Şu soruların yanıtını arar:

Acaba bir öykü, belli bir zamanda ki belli bir yerin görünüşünü çok iyi tasvir edildiği için mi gerçekçidir? Gerçekçilik, tarihi olarak geçerli ve doğru yer ve sokak isimlerini, yazıldığı döneme ait evler, arabalar, kıyafetler ve mobilyaları, günlük konuşma dilini, ekonomik ve toplumsal gerçekleri içermeli midir? (Nüfus sayısının verilmesi gerçekçilik midir?) Tüm bu gerçekler doğru olarak verilse bile, acaba bunların dışında kalan ve gösterilmeyen diğer şeyler nelerdir? Hayatın bazı temel olan nedir? Ve bir şeyi diğerlerinden daha fazla gerçekçi yapan nelerdir?

Benardete'nin, bu soruların ışığında yanıt ararken, Amerikan Gerçekçiliğinin on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru, birçok güncel toplumsal ve siyasal konuları yansıttığını vurguladığını da görüyoruz. Yazar, ülkedeki ekonomik gelişmelere paralel gittikçe artan ulusal birliğin, kent yaşamındaki zenginliğin, tarımdaki sıkıntının ve New England'ın artık çaptan düşmesine karşın Batıya olan ilginin artması gibi temaların gerçekçi yaklaşımdaki eserlerde yerini bulduğunu söylüyor. Bu temalar kadar önemli fakat bir o kadar da değerlendirilmesi zor gözükken konu da, evrim kuramıdır. Benardete'ye göre, yarım yüzyıl boyunca hem gerçekçi hem de doğalcı edebiyatın ve Amerikan düşüncesinin tüm yönlerinin şekillenmesine yardımcı olan evrim kuramının etkisinin, gerçekçiliği tanımlarken değerlendirilmesi zordur. Bilindiği gibi, Darwin'in *The Origin of Species* kitabı 1859 yılında basılmış olsa da Amerikan okurları tarafından ancak İç Savaşın çok sonraki yıllarda okunmuştur. Darwin'in evrim kuramının yaratılış-var olma konularındaki fikirleri, birçok insan ve din tarafından saldırı olarak algılanır. Fakat bu kuramı özümseyen, felsefesini yapan belki de Darwin'den daha fazla etki yaratan bir kişi vardır, o da Herbert Spencer'dır. Onun *varolma savaşı (the struggle for existence)*, *güçlü olanın hayatta kalması/yaşamaması (the survival of the fittest)* gibi ifadeleri, on dokuzuncu yüzyılın biliminde yerini almış ve herkese gerçeklerle yüz yüze gelmenin gereğini hissettirmiştir. Gerçekçilik akımını şekillendiren, temelde belki de Spencer'ın Darwin'in kuramını uyguladığı felsefesidir. 'Sosyal evrim kuramı olarak adlandırılan Spencer'ın uygulaması, aslında on dokuzuncu yüzyıl Amerikan toplumunun yapısının bir kanıtıdır der Benardete (1972:16). Spencer, Darwin'in görüşüne şöyle yaklaşmıştır:

Doğa, gücün sürekliliği çevresinde organize olmuştur: 'basit yaşam şekilleri, daha da karmaşık olana kadar "kuvvetler" tarafından itilmektedir ve bundan dolayı olgunlaşarak en son şeklini alır, bu da açıkça durağan olmaktadır. Bu kuvvetlerin işlemesi kaçınılmaz olup, kendi kendini düzenleyebilir. Darwin'in, artık topluma aktarılan, tabiatta 'en güçlünün hayatta kalması' tanımını sadece tabiatın takip ettiği yol olduğu için değil aynı zamanda da serbest rekabet ırkın gelişmesini sağladığı için, dizginsiz bir ekonomik rekabeti haklı çıkarır gibidir. Darwin'in ifadesiyle, 'güçlüler, sağlıklılar ve mutlular hayatta kalır ve çoğalır.'

Benardete, doğalcılığın, gerçekçiliğin bir uzantısı olarak görüldüğünü söyler. Fakat aralarındaki en büyük farkın, doğalcıların kendilerine özgü felsefesi olduğunu yazıyor. Geleneksel ve herkesçe kabul edilen Amerikan doğalcılık anlayışının temel olarak 'karamsar bir determinizm' ile yoğrulmuş bir gerçekçilik olduğunu savunur (9) Bilindiği gibi determinizm, doğadaki her olayın, dolayısıyla insanın tüm faaliyet ve davranışlarının kendi iradesi dışında seyreden bazı faktörlere tabi olduğunu ileri süren kuramdır.

Donald Pizer, *Realism and Naturalism in the 19th. Century American Literature* kitabında doğalcılık ve gerçekçilik tanımlarını yaparken karşılaştığı zorlukları tarih yelpazesi içerisinde okuyucusuna sunar. Pizer'in vardığı sonuç şöyledir:

"Yaygın inanca göre, doğalcılar çağdaş hayatın ayrıntılarına sadık kalmaları bakımından gerçekçiler gibiydiler, ancak onlar günlük hayatı davranış ve inancı belirlemede kalıtım ve çevre gibi tesadüfî güçlerin rolü konusunda daha büyük bir kavrayışla tasvir ettiler." (1984: 10)

Alfred Habegger, *Gender, Fantasy and Realism in American Literature* adlı eserinde 'Realism' bölümünde, Rene Wellek'in gerçekçilik tanımına yer verir. Wellek'in tanımı şöyledir: "çağdaş toplumsal gerçeğin objektif bir yansıması". Bu tanımın 'local color' (yerel renk ve doku) ile olan bağlantısını Mark Twain gibi yerel renk ve doku yazarlarının yöresel yaşamın sorunları ve yerel dili olduğu gibi eserlerinde aktarmaları bu gerçekçilik anlayışına örnek göstererek açıklar (1982:104). Habegger, yazarların küçük yerlerdeki bu sıradan insanların şivelerini ve sıradan yaşamlarını yansıtmalarını, çağdaş yaşama duyulan derin bir tepki ve reddetme olarak algılar. Ayrıca Howells ve James'in modern kent, 'orta sınıf' ve çağdaş yaşam gibi kavramlar ve olgularla yüz yüze gelmenin ve bunun gerektirdiklerinin ne kadar önemli olduğunu bilmenin öneminden söz eder.

Gerçekçilik, romantizmin artistik ve şiirsel bakışının tam tersine, hayata bilimsel yani sosyolojik ve psikolojik açıdan bakar. Hayatı incelerken asla kişisel duyguları ve yorumları katmaz. Tamamen serinkanlı bir tavırla gerçeği olduğu gibi, bir fotoğraf karesi kadar olabildiğince yorumsuz (ki bu da biraz şüphelidir, zira fotoğrafçının kendi yorumu ve iradesi söz konusudur çektiği kare üzerinde) bir şekilde aktarmaya çalışır. Herhangi bir çözüm önerisi ya da eğitime yönelik bir kaygı taşımaz. Geçmişte yaşanan kahramanlıklar, ölümsüz aşklar ve acıları yoktur anlatılanlarda. Saraylar ve buralarda solunan aristokratik hava değil de sıradan hatta sıra dışı anormal insanların, toplumun en alt düzeydeki pislik içindeki yaşamlarıdır.

Doğalcılık, gerçekçiliğin bilimselleştirilmiş ve sistematize edilmiş halidir diye tanımlar Foerster. Doğalcı yazarlar kendilerini büyük kentlerin arka sokaklarını, gettolarını, izbe yerlerini, kısaca varoşlarını, bir başka deyişle toplumsal yaşamın vahşi arenasını incelemeye değer bulurlar. Buralardaki hayatı bilimsel gözlüklerle gözlemleyip bazen de bizzat yaşamışlardır. Stephen Crane'in *Maggie: the Girl of the Streets* adlı kısa romanında ele aldığı yaşamlar, buna

güzel bir örnektir. New York'un, bir bakıma Darwin'in toplumsal vahşi ormanı sayılan varoşlarındaki yaşamların acımasızlığı anlatılır.

Doğalcılıkta ana tema ve motifler, determinizm, hayatta kalma, şiddet ve tabudur. Bunların en temeli olan determinizm, birçok doğalcı yazarın hayatı ele alışlarında çıkış noktası olmuştur. Kadercilik de diyebileceğimiz 'determinizm, doğa kanunu ve sosyo-ekonomik etkilerin insanın istem gücünden daha güçlü olduğu fikri demektir' (Walcutt, 1956:20). Hayatta kalma teması, kaderciliğin, biyolojik rekabete uygulanmasında ortaya çıkar; hayvanların dünyasındaki en güçlü güdü, hayatta kalma güdüsüdür. Güçlünün güçsüzü yok etmesidir. Doğalcı yazarlar, insanın doğanın bir parçası olduğunu ve tüm canlılar için geçerli olan bu dürtünün insanlar için de geçerli olduğunu gerçeğini fark edip bunu edebiyatta işledikleri konulara uygularlar. Şiddet teması, hayatta kalma mücadelesi içinde ortaya çıkar. Şiddet ve var olma savaşı temaları, tabu konusunu da içerir. Seks, hastalık, müstehcenlik, ahlak çöküntüsü insanın var olma savaşında yerini alır, doğalcı yazarlar da bunları kesinlikle göz ardı etmezler (Walcutt, 21).

Doğalcı okulun mensuplarının insan-doğa ilişkisi çerçevesinde ele aldıkları insan yaşamı oldukça zor ve acımasız resmedilir. Onlara göre, doğa insana tamamen duyarsızdır (Foerster, 1957: 1190). Yani insan kendine biçtiği üstün değerler, doğanın gözünde bir hiçtir. Fakat insanlık yüzyıllarca her zaman din, felsefe, ahlak ve benzeri kurumlarla kendini hep üstün ve farklı değerlerde görmüştür. Ama iş kendine özgü acımasız kuralları olan ve sadece güçlü olanın kazandığı vahşi bir orman olan büyük kentlerdeki makineleşme ve kontrolsüz kapitalizme harmanlanmış yaşama mücadeleye gelince, bir yerde bu kurum ve değerlerin neden olduğu kandırmaca bir balon gibi söner. 'Kısacası, insanoğlu sadece kontrol edemediği güçlerin tutsağıdır. Doğalcıların savunduğu nokta şu soruya verilen cevapta açıkça görülür: 'Herkes kendi dünyasını kendisi mi kurar? Hayır, hiç kimse böyle bir yetiye sahip değil, çünkü herkesin yaşamı doğa veya kader tarafından inşa edilmiştir. Hepimiz Crane'in Maggie'si gibiyiz. Bize sunulanı almaktan başka yapabileceğimiz bir şey yok'(Foerster, 1190). Bu durumda özetle söylenecek olursa, genetiğin yanı sıra çevre şartları yani insanın içine doğduğu sosyo-ekonomik koşullar ve kader ya da olumlu ve olumsuz anlamda şans olgusu ortaya çıkıyor.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

- **Gerçekçi ve Doğalcı Amerikan Yazarların Toplumsal Eleştirileri ve Chicago Kenti (The Social Criticism of the American realist and naturalist writers and Chicago)**

Kentler, dinamik yapıları ve nüfusuyla yazarların ilham kaynağı ola gelmektedir. Kentleşmenin, sanayileşme ile ivme kazandığı on dokuzuncu yüzyılın sonlarından günümüze, Amerika Birleşik Devletleri'nde, New York, Chicago gibi pek çok anakent, edebiyat eserlerinde öykülerin geçtiği yer olarak boy göstermiştir. Gerçekçilik ve doğalcılık akımını benimseyen pek çok yazar da, toplumsal eleştirilerini bu tür büyük kentleri kendi ilhamlarına ve gözlemlerine mekân almışlardır. Çok geniş bir yelpazeye sahip bir araştırma alanı olduğu için, bu çalışma sadece Chicago kentini ve pek çok yazardan sadece Henry B. Fuller, Hamlin Garland, Sherwood Anderson ve Frank Norris'i ele almıştır. Bu önde gelen yazarların eserlerinde 1880'li yıllar ve sonrası Chicago'sunun portresinin nasıl çizildiği incelenmiştir.

• **Henry B. Fuller:**

Henry B. Fuller, *The Cliff-Dwellers* (1893), *With the Procession* ve *Under the Skylights* (1901) adlı eserlerinde toplumsal gerçekçi yaklaşımla bize dönemin Chicago'sunu kendine özgü bir dille tasvir etmiştir. *The Cliff-Dwellers*, Theodor Dreiser'in *Sister Carrie*'sinden yedi yıl önce yazılmıştır. Fuller, bu eserinde Chicago kenti ve insanının materyalist değerlerini, içine düştüğü ahlak çöküntüsünü dile getirmiştir. Doğalcı yazar olan Fuller'in karakterleri de Dreiser'in romanında olduğu gibi içgüdülerinin ve arzularının kurbanı olmuş, şehir hayatının çekiciliğine kapılmış ve bir bakıma ahlak değerlerinden uzaklaşmışlardır. Fakat Fuller'in karakterlerinin tam tersine, Carrie, Hurstwood veya diğer karakterlerin de içinde buldukları durumları sorgulamadıkları ve kendilerini tamamen dış güçlerin etkisine bıraktığı görülmüştür. Hiç birinde yaşam tecrübelerinin sonunda duygusal bir olgunluk ve sağduyu gözlenmemiştir. Fakat Fuller'in *The Cliff-Dwellers* adlı eserindeki ana karakter, kentin büyüme kapılmış olmasına rağmen, genç adam, yaptığı hataların farkına varıp kendi kendini disipline etmeyi öğrenir. Yaşadığı tecrübeler sayesinde ahlaki bir başarı elde eder ve mutlu sona ulaşır. Sonucun bir bakıma didaktik bir özellik içerdiği söylenebilir.

Fuller'in *The Cliff-Dwellers*'ında iş dünyasında verilen savaşların ve kişilerin nasıl para peşinde koşarken bazı güzel değerlerini kaybettiklerini ve yozlaştıklarını Chicago'nun 1890'lardaki portresi içinde yansıtır. Olay kentleşme açısından öncelikle göze çarpan The Clifton'da geçer. The Clifton, iş merkezi olan bir gökdeldir. Romanın adı, terim olarak aslında kanyonlarda veya dik kaya oyuklarında yaşayan ilkel Amerikalılar demektir. Bu benzetmeden de anlaşıldığı üzere, gökdelde sıkışmış, çelişkili kent yaşamını özetler. Bu gökdelen, Kenneth Scambray'in (1987) terimiyle 'kentin ticari simgesi' olmuştur. Bir anlamda kent insanının maddi hırsının ve kentin insana sunduğu maddi olanakların büyüklüğüdür. Bu bina, orada yaşayan insanların hayatları, hırsları, aşkları, yatırımları, iç ve iş dünyalarıdır. Eleştirmen Bernard R. Bowron Jr. (1974) için bu gökdelen, iş dünyasındaki ahlaksızlığın ve insanların 'money machines' (para makineleri) içinde yaşadıkları yozlaşmayı simgeler. Fuller, kısaca, kentin iş dünyasını ve pislikleri doğalcı bir gözle anlatır. Ana tema, Boston'lu genç George Ogden'in evlilikleri üzerinedir. Fuller, Ogden'in kontrol edemediği ve anlayamadığı kuvvetlerin elinde savunmasız zavallı bir kuklaya döndüğünü gösterir. Erastus M. Brainard adlı zengin ama vicdansız ve acımasız bir bankerin sahip olduğu the Underground National Bank'ta iş bulur (Metro Ulusal Bankası). Ogden gün geçtikçe Brainard'ların aile hayatları ile ilgili bazı çirkin gerçekleri öğrenir. Örneğin, Brainard, en büyük oğlu Marcus, işadamı olmadığı için onu evlatlıktan reddetmiş ve evden kovmuştur. Küçük kızı ise babasının isteğinin dışında kaba-saba maceracı bir adamla evlendiği için babası onu bir daha görmek istememektedir. Bu arada Ogden, patronu Brainard'ın büyük kızına ilgi duyar ama bunun tehlikeli olacağını anlayınca, Jessie Bradley adında sıradan bir kızla evlenmiş olmak için evlenir. Jessie, sosyal statü arzularını tatmin etmek uğruna kocasını gırtlığına kadar borca sürükler. Bebekleri öldüğünde Ogden, kredi borçlarını ödeyebilmek için banka hesaplarında oynama yapar. Bu durum Brainard'ın, kızı Abby'yi Ogden'in elinden kurtarması için iyi bir fırsat doğurur. Brainard, Abby'nin ve Ogden'in annesinin bulunduğu bir ortamda, Ogden'in yaptığı hilekârlığı herkese anlatacağını ve onu hapse attıracağını söyler. Abby'nin yalvarmalarına rağmen, Brainard dediğini yapma kararından vazgeçmez ama 'kader' buna engel olur. O gece, çok kötü bir şey olur: Brainard'ın dışlanmış oğlu Marcus,

hapisten çıktıktan sonra babasından ve erkek kardeşinden acısını çıkarmak için eve geldiğinde babasını bıçaklar. Brainard birkaç gün can çekişir. Evden kaçan Marcus, babasının yaşama şansının olmadığını öğrenir ama aslında babası son anda ölmekten kurtulur. Oğlunun kendisini astığını öğrendiğinde buna çok üzülür. Ogden böylece rezil olmaktan kurtulur. Karısı Jessie kısa bir süre sonra ölür. Daha sonra Ogden ve Abby evlenir. Burada Constance M. Griffin'in (1939:42) doğalcı gözle yaptığı yorumunu vermek ilginç olacaktır: '*Ogden'in kendi kaderini kontrol edemediği söylenebilir*' demektir eleştirmen. Ve bu noktayı şöyle açıklar: '*Ogden, Hardy'nin kahramanları gibi şartlar olacağına varıncaya kadar oradan oraya sürükleniyor ve sonunda kaderi belirleniyor.*'

Bu alıntıda da görüldüğü gibi, doğalcı okulu mensuplarının görüşüne göre, bireyin yaşamı kontrol edemediği ve bazen de anlayamadığı hem iç, hem de dış kuvvetlerle şekillenmektedir. Çevre şartları, dünyaya geldiği toplumsal çevre, sınıf, aile, kültür ve diğer değer yargılarının oluşturduğu kurumlar, dış kuvvetleri oluştururken, soyaçekim, içgüdüler, kişiye göre ve zamanla değişen arzu ve istekler ve bireyin yaşamda yolunu çizen benzeri güdüler de iç kuvvetleri belirler. Bu güdüler veya kuvvetler, rüzgâra kapılmış dal gibi kişileri yaşam yolunda oradan oraya sürükler. Fuller'in karakteri Ogden'in başından geçenler, bu doğalcı düşüncenin ispatı olarak görülebilir. Eleştirmen Bernard Bowron Jr.'ın aşağıda belirtilen kuvvetler hakkındaki görüşleri de aynı yaklaşımı desteklemektedir:

"...kuvvetler, tek bir gücün ikili görünüşleridir: iş ve toplum gibi iki düzeyde işleyen geri döndürülemez sanayileşme dinamiği; erkekleri para makinesine, kadınları da tüketim makinelerine dönüştürdü, eski bireycilik ve ahlaki sorumluluk ortamını tahrip etti, iyiliğin ve sadeliğin yerini sınırsız bir kar dürtüsünü, sınırsız bir gösteriş koydu. Bir zamanların o dost Chicago'su artık ebediyen yok olmuştur." (1974:137)

Romanın kısa özetinde görüldüğü gibi, kent merkezindeki iş dünyası ve acımasız kuralları, beraberinde birçok sorunları da getiriyor. Fuller, romanında bu noktaya doğalcı gözle değinmiş ve özellikle de iş dünyasının aile hayatını ve aile fertlerini nasıl kötü yönde etkilediğini ele almış. Romanda, Chicago'nun portresi, Chicago'yu meydana getiren insanları ve bu kişilerin kent hakkındaki duyguları en ilginç yanını oluşturmaktadır. Roman, Chicago'da yaşanan büyük endüstriyel ve teknolojik gelişmeleri ve bunlardan doğan gürültü, pislik, göçlerin neden olduğu nüfus artışı gibi toplumsal sorunları da işlemektedir. Yazar, hem kişilerin hem de kentin portrelerini çizerken, doğalcılık anlayışının temel dayanaklarını işlemiştir. Bowron'un (1974:139) dediği gibi, "Fuller, insanları kendi dünyalarını şekillendirmekten ziyade ürünü olduğunu keşfetmiştir". Bir başka deyişle, insanlar yaşamlarını kontrol altına alamamış ve altında ne yazıyorsa onu yaşamak zorunda kalmıştır. Bu bir yerde karamsar determinizmden bir başka deyişle kadercilikten başka bir şey değildir. Paranın da Dreiser'in Chicago'sunda olduğu gibi tüm ahlaki değerlerin eriyip yok olmak zorunda kalmasına neden olan bir tüketim değerine dönüştüğünü ve kaçınılmaz bir 'kuvvet' olduğunu göstermiştir.

Fuller, ayrıca Ogden'in açısından Chicago kentini anlatırken, kentin etkisinin iki yönlü olduğunu belirtir. Şöyle ki; Ogden'in, The Cliffton'un çatısına şaşkın ve hayran gözlerle bakması ile yazar, köyden kente göç etmiş insanın doğal tepkisini yani kentin insanı nasıl kendine hayran bıraktığını ve mıknaş gibi çektiğini gösterir. İkincisinde ise, kentin görkeminin dışında, madalyonun öteki yüzü olan işçi sınıfının dışarıdan görüntüsü ve kentleşme olgusunun bir başa ögesi olan banliyölerin ortaya çıkışını yazar belgeler. Ogden'in bir Pazar günü trene atlayıp şehir dışına çıktığında gördüğü,

sanayileşmenin ve kentleşmenin hız kazandığı bu dönemde, üst ve orta sınıfın nasıl kendilerini Ogden'in yaşadığı kentin merkezinden uzaklaşarak kendi korumalı rafine dünyalarında rahat yaşadıklarıdır.

• **Hamlin Garland:**

Gerçekçilik ve doğalcılık felsefesi doğrultusunda ortaya yeni bir terim çıkar. 'Problem romanı' denilen bu tür eserlerde, kent insanların özellikle emekçi sınıfının karşılaştığı sorunları bütün çıplaklığıyla anlatılır ve bazen de bu gerçek kadercilikle de daha da keskinleşir. Hamlin Garland da bu keskin dile sahip, problem roman yazarlarından biri olarak toplumsal eleştirilerinde Chicago'yu merkez almıştır. 1895'de yayımlanan *Rose of Dutcher Coolly*'de, Rose adlı karakterin küçük bir kasabadan çıkıp Chicago'ya, bir süre sonra da tekrar memleketi 'the Coolly'ye dönüşü ve yaşadıkları anlatılır. Öykü, Amerika'nın orta batı bölgesinde bir çiftlikte, küçük yerde yaşamının sıkıcılığından boğulan Rose'un, bu çiftliğin dışında bir yerde yaşamda daha fazla şeyler aramaya gitmesiyle başlar. Rose büyüdüğüde Wisconsin Üniversitesi'nde okur, daha sonra Chicago'ya gider. Bu kente gelmesinin amacı, gayretine ve yeteneğine uygun bir meslek keşfetmektir (Walcutt, 1956:60). Romanın Chicago sahneleri, kent yaşamının henüz bozulmamış bir köy kızının üzerindeki acımasız etkisini doğalcı açıdan göstermek üzere yazılmıştır. Acaba Chicago kenti, Rose'un ahlakını bozacak, ideallerinden uzaklaştıracak ve hayata olan inancını kaybettirecek mi? Masum kızları ağlarına düşürmek için bekleyen erkeklerin yanında, diğer tehlikeler kentleşmenin yarattığı toplumsal sorunlar olarak sunulur.

Garland'ın Rose'u da, Dreiser'in Carrie'si ya da Crane'nin Maggie'si gibi büyük bir kentin sunduklarıyla yeni bir ahlaki ve sosyal değişim yaşar. Carrie ve Mammie gibi Rose'un da kent yaşamının neden olduğu iç ve dış etkenlerden etkilenmesi, doğalcılık akımının görüşleri çerçevesinde gösterilmiştir. Joseph B. McCullough, Rose'un ulaştığı başarıda şansın önemli bir faktör olduğunu ve Garland'ın bireyin gücüne ve özgür iradesine Dreiser'dan ve Crane'den daha fazla inandığını söylüyor (1978:68).

Garland'ın Chicago'yu anlattığı ve belgesel nitelikteki kentleşme ve sanayileşme sorunlarına değindiği bölüm romanın son bölümü olarak görülebilir. Bu bölümde Rose, Chicago'ya gider. Rose'un Chicago'ya vardığında edindiği ilk izlenim kentin dehşet veren büyüklüğü ve gücüdür. Burada gerçekçi veya doğalcı gözle bir yazarın görüp aktarmaya çalıştığı kent gerçeği şu satırlarla okuyucuya sunulur:

"Tansiyon iyice arttı. Akla hayale gelmeyecek korkunç kokular hassas burnunu yakmıştı. Her tarafta insanlar pislik, çamur ve sevgisizliğin içinde boğulmuştu. Her bir yanda, kaşları çatık kadınlar ve cüce gibi cılız çocuklarla dolu pis sokaklar uzayıp gidiyordu. Karanlık, kargaşayı, gürültüyü ölümcül bir mücadeleye dönüştürerek büyüyordu. Kent karşısında Rose'un tepkisi şuydu: 'acaba burası onun rüyalarındaki kent miydi?" (72-73)

Rose'un karşılaştığı Chicago, tam bir savaş alanıdır. Zaten savaş alanı veya mecazi olarak balta girmemiş orman kanunlarının geçerli olduğu asfalt orman, doğalcı ve gerçekçi yazarların büyük kent yaşamında verilen yaşam mücadelesi ve kent yaşamı için kullanılan terimlerdenidir. Garland, romanda bu noktaya Rose'un yaşadıklarıyla bakın nasıl değinir:

"İşte böyleydi-harika ve müthiş olan önce aklına hitap ediyordu. Şehrin her yerinde kocamanı ve korkuncu gördü. Sadece zıtlıkları algılıyordu. Pejmürde gazeteci çocuğu ve dev gibi polisi gördü. Bir merhamet ve dehşet irkilmesiyle eskicileri, sokağın belalısını gördü

ve aynı zamanda büyük mağazaların muhteşem vitrinlerini de gördü... Her yer sanki harp meydanıydı... Huzurdan eser yoktu.”(73)

Rose yaz tatili için geldiği baba ocağında, küçük bir kasabadaki bu çiftlik yaşamı onu sıkır ve Chicago’yu bir türlü aklından çıkaramaz. Tekrar kente geri dönmesi gerektiğine karar verir. Babası ise çok üzülür çünkü çiftlikte yapayalnızdır ve kızını orada tutabilmek için her şeyi yapmaya çalışır. Fakat çabalarının boşuna olduğunu çok geçmeden anlar, zira Rose Chicago’ya geri dönüyordur. Artık Chicago gibi büyük bir kentin havasını soluduktan sonra kasaba gibi küçük bir yerde yapamayacağını anlar. Bu noktada, sonuçları her ne olursa olsun, kentin insanı adeta bir mıknatıs gibi çektiği gerçeği bir kez daha kanıtlanmış olur. Kentin neden çektiğini şu cümle ile bizlere aktarılır. Herşey Chicago’dadır Rose veya birçok insan için: “göl oradaydı, sanat, müzik ve tiyatro-dahası aşk oradaydı.”

• **Frank Norris:**

Chicago’da yaşanan sanayileşme ve kentleşmeyle bağlantılı toplumsal sorunları doğalcı gözle eleştiren bir diğer yazar Frank Norris’tir. Doğalcı akımın izlerini taşıdığı *The Pit* 1903 yılında yazılmıştır. *The Wheat Series* (Buğday Serisi) diye adlandırılan ve buğdayın üretim ve tüketim aşamalarında neler yaşandığı anlatılan üç tane kitaptan ikincisidir. Serinin birinci kitabı olan *The Octopus*’da California’da buğday üretimi aşaması anlatılır. İkinci kitap *The Pit*’den sonra yazar, üçüncüsünü yazmadan vefat etmiştir. Norris, *The Pit* adlı eserinde, California’da üretimi yapıp, trenle Chicago’ya gelen Amerikan buğdayının üretimi, dağıtımı ve tüketimi aşamalarında yaşanan güç savaşlarını, daha fazlasını kazanmak için yapılan ayak oyunlarını, kısaca kontrolsüz kapitalizm içinde güçlü olanın kazanma savaşları anlatılır. Lars Ahnebrink’in (1961: 48) Norris ve Garland gibi yazarların, Amerika’nın sanayileşme ve kentleşme sürecinde yaşanan sorunları tüm gerçekliğiyle dile getirmeleri konusunda yaptığı yorumu şöyledir:

“Sanayileşmekte olan Amerika’nın bazı yönlerini Amerikan edebiyatın bir uzantısı olarak kaydetmek kaçınılmazdı. Sermaye ve iş arasındaki çakışma politikanın yozlaşması ve büyük kentlerdeki varoşlar gibi temalar, yeni ve cüretkâr bir şekilde ele alındı. Gerçek olduğu kanısını sağlamak için de, bu konulara belgesel bir nitelik kazandırmak gerekiyordu ve en azından Garland ve Norris yazıları için detaylı bilgiler toplarken oldukça zahmet çektiler.”

Kitabın kahramanı Curtis Jadwin, emlak işinde köşeyi dönmüştür ve aynı şeyi buğday işinde de yapmak ister. New England’lı varlıklı ve kibar bir ailenin kızıyla evlenir ve Chicago’da hemen göl kıyısında lüks bir malikâneye yerleşir. Karı-koca yüksek sosyeteye girmek için uğraşırlar. Laura Jadwin kocasının sonradan görmüslüğünü ve kabalığını kapatmaya çalışır ama tüm çabaları boşunadır. Kocası daha çok para kazanmaya başlayınca da içindeki kumar tutkusu alevlenir. Bu arada karısı başka birisiyle ilişkiye girer. Curtis’in de işi bozulur.

Norris, Crane gibi, büyük kentleri kötülük ve günah merkezleri olarak göstermiştir ve bir yerde bireyi de yaşanan kötülüklerden ahlaki olarak sorumlu tutmuştur. Romanın kahramanı Jadwin’in başından, ancak Chicago gibi büyük bir kentte bu kadar yoğun bir şekilde yaşanabilecek bir karamsar determinizme bağlı kötü olay geçmiştir. Jadwin, ekonomik açıdanne kadar güçlü de olsa, sonuçta, doğa kanunlarına yenik düşmüştür. Güçlü olmasına rağmen, iradesi dışında kalan buğdayı kontrol edememiştir. Aksine buğday, Curtis’i köşeye sıkıştırmış ve onun sonunu getirmiştir. Norris’in üç bölümden oluşan ‘The Wheat Series’ kitabında genel olarak edinilen bir izlenim,

Jadwin'in durumunu doğalcı bir gözle daha iyi ortaya koymuştur. Schneider'in yazısında yer alan bu konu, şöyle dile getirilmiştir:

Buğday Dizisi'nde edinilen genel izlenim, doğa kanunlarının işleyişindeki kötü olayların, bireyin bu kanunları işleyişine müdahale etmesinden kaynaklandığı gerçeğidir. Jadwin ve onun kişiliğinde insanoğlu bu kötü şeylerden sorumludur, en azından bir bölümünden. (1965: 145)

Karamsar determinizm sadece Curtis'in başından geçen ekonomik sarsıntıda değil aynı zamanda, üreticisinden tutun da aracıları, dağıtıcısı, satıcısı ve bu hareketler sırasında borsa işiyle uğraşanlara (Bulls ve Bears - Boğalar ve Ayılar) kadar tüm buğday işiyle uğraşan kişilerde de yaşanmıştır. Örneğin, tarlada buğday üretimiyle uğraşan köylüler çok büyük zarara uğrar. Buna neden olanlar da, Chicago'nun merkezinde, buğday borsasında fiyat konusunda karar veren ve emekçilerin bir anda hayatını karartan üstelik ömründe hiç buğday başağı bile görmemiş kişilerdir. Çeşitli dalaverelerle fiyatları bir anda düşürüp, piyasadan ürün toplayıp depolayan sermaye sahipleri, bir süre sonra, fiyatları artırıp büyük kar elde etmişlerdir. Bu arada köylü ya elindeki ürünü yok pahasına satmış ve büyük kredi borçlarını ödeyebilmek ve hayatta kalabilmek için, büyük kentlere göç etmiştir. Ya da satamayıp beklemiş ve şans bir süre sonra yüzüne gülmüş bir anda zengin olmuştur. Tabii bu istisnai bir durum da olsa, sonuçta doğalcıların determinizm anlayışını doğrulamaktadır. Yani kişilerin şartları kontrol edemedikleri anlarda çeşitli güçler karşısında zayıf ve çaresiz kaldıkları ve bunun yoğun bir şekilde yaşanması en çok kent ortamında görüldüğü savunulmuştur.

Norris, kent yaşamının kişileri yozlaştırdığını söyler. O dönemde gerçekleşen ekonomik, endüstriyel ve kentsel gelişmelerin, kent toplumunda ahlaki yönden yozlaşmaya neden olduğunu, kişilerin materyalist değerler peşinde koştuğunu ve dolayısıyla, bu açıdan yaşamı ve ilişkileri değerlendirdiğini yansıtır. Norris, Darwin'in topluma uyarlanmış görüşleri doğrultusunda, kişinin yaşadığı yer ve o yerin tüm öğeleriyle olan etkileşimi karakterini şekillendirdiğini ve sağlamaştırdığını iddia eder.

- **Sherwood Anderson:**

Sherwood Anderson, toplumsal gerçekçi eleştirilerine Chicago'yu odak alan *Windy McPherson's Son, Many Marriages, Dark Laughter, Poor White*, ve *Marching Men* adlı eserler yazmıştır. Bunlardan *Poor White* ve *Marching Men*, sanayileşme sorunları üzerine yoğunlaşır. Genel olarak Anderson, insanın makinelerin kölesi olmasını ve makinelerin insafsızlığını eleştirir. Whipple, Anderson'ın bu kölelikten ve makinelerin insafsızlığından nefret ettiğini dile getirir (1974:94).

Marching Men, sanayileşmenin ortaya çıkardığı sorunların yanı sıra, kişinin karakteri üzerine yaptığı olumsuz etkileri anlatan toplumsal bir romandır. Anderson, bu romanda, sanayileşmenin, Pennsylvania'da kömür madeni olan bir küçük kasabada yaşayan hassas bir çocuğun üzerindeki yıkıcı etkisini ve onun zedelenmiş kişiliğinin topluma verdiği zararı inceler. Zaten fiziksel olarak çirkin olması nedeniyle, kişiliği olumsuz etkilenen Norman McGregor, büyük kentte yaşamının ağırlığıyla da zamanla insanlardan ve toplumdan nefret etmeye başlar. McGregor, ona daha özgür hareket etme olanağı sağlayan anakent Chicago'da, avukat ve karizmatik bir lider olarak gençliğinde çektiği acıların intikamını alma fırsatı yakalar (Weber, 1974:180).

Anderson, *Windy McPherson's Son* (1916) adlı romanında doğalcı bir yaklaşımla Chicago'yu değişik bir açıdan ele almıştır. Romanın kahramanı Sam McPherson, Carrie veya Rose gibi zengin olma umuduyla Chicago'ya gelir. Ama beklentileri bir boşluk ve karamsarlık karmaşasına dönüşür. Bir türlü tatmin olmayan para hırsı yüzünden, bir

kadının kendisiyle evlenip çocuk yapmaya ikna etmesi üzerine bir süre uzaklaşır. Fakat kadın çocuğu düşürür. Bu da Sam'in tekrar hırsıyla para ve iş dünyasına geri dönmesine neden olur. Sonuçta yine mutsuzdur. Para da onun içindeki huzursuzluğu gideremediğini o dönemde anlayamaz. Brom Weber (1974:177) Sam'in durumunu şöyle aktarır:

"Sam, yüzleri olmayan insanları yönetir ve kendi yüzünü de asla keşfedemez. Doyumsuz karısının geçici bir hevesle yukarıya çektiği sosyal statüsü kocasının ilgisini çekmez. İdealist veya bencil olan tüm olaylarda, teoriler boşa çıkar ve güç elde etme isteği yalın bir şekilde itici güç olarak kendini gösterir. Sam ümitsizce Chicago'dan kaçar."

Sam, serseri olur ve oradan oraya evliya çelebi gibi dolaşır. Gerçeği ve Tanrıyı sıradan insanların arasında bulmaya adar kendini, ama sonuçta umutsuzluğa düşer. Dahası umuda olan inancını kaybeder. Anderson'ın doğalcı düşünceleri doğrultusunda kentin bireyi ne hale getirdiğine örnek olarak Sam'in içine düştüğü durumu gözler önüne serilir. Üstelik Sam bunların bilincine varmış, görebilmiş fakat çözememiştir.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

1890-1920 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde sanayileşme ve kentleşme sonucu ekonomide, sanayide ve toplum yaşamında pek çok gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin en çarpıcı izleri anakentlerde gözlenmiştir. Bireylerin ruhsal ve ahlaki yapıları da bu etkileşimden nasibini almıştır. Bu çalışmanın sonunda, kapitalizmin egemenliğinde hız kazanan kentleşmenin birey ve toplum üzerindeki etkilerinin, gerçekçi ve doğalcı yazarlar tarafından doğa bilimlerini edebiyata uyarlayarak yansıttıkları görülmüştür. Toplumsal eleştirilerinin merkezine Chicago kentini almışlardır. Gerçeği olduğu gibi yansıttıkları, yaşamın kaba saba sayılarak daha önceki dönemlerde ele alınmayan yönleri de işlenmiştir. Bireyi, içinde yetiştiği toplumsal ve doğal çevrenin biçimlendirdiğini göstermişlerdir. Ekonomik ve toplumsal baskılara maruz kalan bireyler, öte yandan içlerinden gelen güçlü dürtülerle hareket ettiklerini de eserlerindeki kahramanlarının yaşamlarıyla aktarmışlardır. Alinyazılarını, kaderlerini belirleyebilme gücünden uzak olduklarını da göstermişlerdir. Bu edebi akımın önde gelen yazarlarının, belgesel nitelikte toplumsal sorunları işledikleri görülmüştür.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Ahnebrink, L., (1961). The Beginnings of Naturalism in American Fiction 1891-1903. New York: Russell&Russell. Inc.
- Benardete, J., (1972). American Realism. New York: G.P. Putnam's Sons.
- Bowron, B.R. Jr., (1974). Henry B. Fuller of Chicago: The Ordeal of a Genteel Realist in Ungenteel America. Connecticut: Greenwood Press, Westport.
- Bradbury, M., (1984). The Modern American Novel. Oxford: Oxford University Press.
- Foerster, N., (1957). American Poetry and Prose. Boston: Houghton Mifflin Company, Cambridge: The Riverside Press.
- Griffin, C.M., (1939). Henry Blake Fuller: A Critical Biography. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Habegger, A., (1982). Gender, Fantasy and Realism in American Literature. New York: Columbia University Press.
- Hawthorn, J., (1989)., Studying the Novel: An Introduction. New York: Routledge, Chapman and Hall Inc.

- McCullough, J.B., (1978). Hamlin Garland. Boston: Twayne Publishers, G.K. Hall&Co.
- Pizer, D., (1984). Realism and Naturalism in nineteenth-century American Literature. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Scambray, K., (1987). A Varied Harvest: The Life and Works of Henry Blake Fuller. Pittsburg: University of Pittsburg Press.
- Walcutt, C.C., (1956). American Literary Naturalism: a Divided Stream. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Weber, B., (1974). "Sherwood Anderson", Seven Novelists in the American Naturalist Fiction: An Introduction. Ed. Charles Child Walcutt. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Whipple, T.K., (1974). "Sherwood Anderson", Sherwood Anderson: A Collection of Critical Essays. Ed. Walter B. Rideout. New Jersey: Prentice-Hall Inc.